

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับ แนวโน้ม และแบบแผนการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย และเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย ข้อมูลที่ใช้มาจากโครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2536 ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์สตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่าง จำนวน 2,800 ราย

การวิเคราะห์ได้แยกเป็น 4 ส่วน คือ (1) ระดับและแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย (2) แบบแผนการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย (4) เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งวิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-tabulations) และการวิเคราะห์จำแนกหมู่ (Multiple classification analysis) ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

(1) ระดับและแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

จากผลการศึกษาพบว่า สตรีประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53) จดทะเบียนสมรส โดยที่สตรีในทุกกลุ่มลักษณะภูมิหลัง ได้แก่ อายุเมื่อสมรส อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ภาค และเขตที่อยู่อาศัย ต่างมีร้อยละที่จดทะเบียนเพิ่มตามระยะเวลาสมรสที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ไม่สามารถสรุปถึงแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทยได้ เพราะขัดแย้งกับข้อเท็จจริงว่าการจดทะเบียนสมรสน่าจะเพิ่มขึ้นจากในอดีต การที่ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการจดทะเบียนของสตรีที่เพิ่งสมรสต่ำกว่าสตรีที่สมรสมานานน่าจะมีสาเหตุสำคัญมาจากการเลื่อนเวลาการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ คู่สมรสไม่ได้จดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากอยู่กินกันฉันสามีภรรยา หรือคู่สมรสบางคู่ยังไม่จดทะเบียนสมรสเลย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่จดทะเบียนสมรสในระยะเวลาใกล้เคียงกับการสมรสจริง คือ จดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากอยู่กินกับสามีหรือจกภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามี พบว่า แนวโน้มการจดทะเบียนสมรสในระยะเวลาใกล้เคียงกับการสมรสจริง จากอดีตจนถึงปัจจุบันแนวโน้มไม่ได้เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สัดส่วนการจดทะเบียนสมรสไม่ได้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสที่ลดลง (ไม่เพิ่มตามระยะเวลาที่ผ่านไป) แต่ข้อมูลชี้แนะว่าในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาระดับการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างคงที่

แต่ถ้าเปรียบเทียบระดับการจดทะเบียนสมรสในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา กับในอดีตก่อนหน้านี้นั้น พบว่าระดับการจดทะเบียนสมรสสูงขึ้น

2. แบบแผนการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

แบบแผนการจดทะเบียนสมรสในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม คือ จดทะเบียนสมรสในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามี จดทะเบียนสมรสภายใน 1-4 ปีหลังจากอยู่กินกับสามี จดทะเบียนสมรสภายใน 5-9 ปีหลังจากอยู่กินกับสามี จดทะเบียนสมรสภายใน 10-14 ปีหลังจากอยู่กินกับสามี จดทะเบียนสมรสหลังจากที่อยู่กินกับสามี 15 ปีขึ้นไป และไม่จดทะเบียนสมรสจากผลการศึกษา พบว่า สตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อยมักจะจดทะเบียนสมรสหลังจากอยู่กินกับสามีเป็นระยะเวลานานแล้ว ขณะที่สตรีที่สมรสเมื่ออายุมากมักจะจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามี สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักจะจดทะเบียนสมรสหลังจากอยู่กินกับสามี 15 ปีขึ้นไปสูงกว่าสตรีในภาคอื่น และมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามีต่ำกว่าสตรีภาคอื่นด้วย ส่วนระดับการศึกษาของสตรีและสามี พบว่า ในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามีมากกว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาดำกว่า สตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามีมากกว่าสตรีอาชีพอื่น

กล่าวได้ว่า นอกจากสตรีไทยส่วนหนึ่งจดทะเบียนสมรสล่าช้า และมีระยะเวลาที่ล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสแตกต่างกันแล้ว ลักษณะภูมิหลังของสตรีที่ต่างกันก็ทำให้สตรีมีระยะเวลาที่ล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสแตกต่างกันด้วย

3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทยในการศึกษาครั้งนี้ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์จำแนกพหุ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวทั้งก่อนและหลังควบคุมปัจจัยตัวอื่น ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. อายุเมื่อสมรส ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุเมื่อสมรสของสตรีกับการจดทะเบียนสมรส พบว่า โดยรวมแล้วสอดคล้องกับสมมติฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สตรีที่สมรสเมื่ออายุมากกว่ามีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่มีอายุสมรสเมื่ออายุน้อยกว่า เมื่อนำปัจจัยอื่นมาพิจารณาพร้อมด้วย พบว่า ความสัมพันธ์กันยังคงอยู่และมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจสรุปได้ว่า อายุเมื่อสมรสเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

2. ระยะเวลาสมรส ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาสมรสกับการจดทะเบียนสมรสมีทิศทางบวก คือ สตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่ามีส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นกว่า เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อควบคุมด้วยปัจจัยอื่น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาสมรสกับการจดทะเบียนสมรสยังคงมีทิศทางเดิม เป็นไปตามสมมติฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ระยะเวลาสมรสเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

3. จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามีกับการจดทะเบียนสมรส เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ คือ สตรีที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งมีส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีที่สมรสเพียงครั้งเดียว เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นทุกปัจจัย พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีในกลุ่มที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง กับสตรีในกลุ่มที่สมรสครั้งเดียวลดลง แต่ยังมีทิศทางเช่นเดียวกับความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

4. จำนวนบุตรเกิดรอด สตรีที่มีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ามีร้อยละที่จดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า ทั้งก่อนและหลังปรับปัจจัยอื่นๆ ความสัมพันธ์ที่พบยังเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าจำนวนบุตรเกิดรอดเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

5. อาชีพของสตรีและสามี ผลการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า สตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร มีส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือ สตรีที่มีอาชีพค้าขาย และอาชีพเกษตรกร ส่วนสตรีที่มีอาชีพเสมียน บริการ และกรรมกร มีส่วนที่จดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ความแตกต่างในสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสระหว่างกลุ่มอาชีพเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น พบว่า ความแตกต่างยังคงเป็นเช่นเดิม เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นกล่าวได้ว่า อาชีพของสตรีและสามีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

6. ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสตรีและสามีกับการจดทะเบียนสมรส พบว่า ระดับการศึกษาของสตรีและสามีมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาน้อยกว่า ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ความสัมพันธ์ยังคงเป็นเช่นเดิม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าระดับการศึกษาของสตรีและสามีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

7. การมีทรัพย์สินของสตรี จากการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า สตรีที่มีทรัพย์สิน 2 อย่างหรือมากกว่า มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่มีทรัพย์สินน้อยกว่า ซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เมื่อควบคุมปัจจัยตัวอื่น ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงเป็นเช่นในระดับ 2 ตัวแปร แต่ลดลงและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การมีทรัพย์สินของสตรีไม่น่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

8. ศาสนา ผลการศึกษาความแตกต่างของระดับการจดทะเบียนสมรสตามศาสนา ทั้งในระดับ 2 ตัวแปร และเมื่อควบคุมปัจจัยตัวอื่น ไม่พบความแตกต่างในสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามกับสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ดังนั้น ศาสนาจึงไม่น่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

9. ภาค พบว่า มีความแตกต่างของระดับการจดทะเบียนสมรสตามภาคที่สตรีอยู่อาศัย ทั้งก่อนและหลังปรับปัจจัยอื่นๆ กล่าวคือ สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีภาคอื่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า สตรีภาคเหนือ มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือสตรีภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า ภาคเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

10. เขตที่อยู่อาศัย จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร พบว่า สตรีในเขตเมืองอื่นมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมา คือสตรีในเขตชนบท และเขตกรุงเทพมหานคร เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามเขตที่อยู่อาศัยลดลง และความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ สตรีในเขตชนบทกลับมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองมาคือสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจสรุปได้ว่า เขตที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

11. การเลือกคู่สมรสของสตรี ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามการเลือกคู่สมรสของสตรี และเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสตรีที่พ่อแม่เลือกคู่สมรสให้ มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่เลือกคู่สมรสเอง และสูงกว่าสตรีที่ผู้อื่นเลือกคู่สมรสให้ แต่เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างการเลือกคู่สมรสแบบต่างๆ ลดลง และยังเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ สตรีที่พ่อแม่เลือกคู่สมรสให้ มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่เลือกคู่สมรสเอง และสูงกว่าสตรีที่ผู้อื่นเลือกคู่สมรสให้ แต่ความแตกต่างที่พบไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปว่าการเลือกคู่สมรสของสตรีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

12. การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส ผลการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า มีความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส กับสตรีที่ไม่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสตรีที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีที่ไม่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส แต่เมื่อควบคุมปัจจัยตัวอื่น พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสได้ลดลงจนไม่มีความแตกต่างกัน เป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรสไม่น่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

13. การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี ผลการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร พบว่า สตรีที่สามีเคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิง มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่สามีไม่เคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิง ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อนำปัจจัยตัวอื่นทุกตัวมาพิจารณาประกอบ พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีที่สามีเคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิง กับสตรีที่สามีไม่เคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิงลดลง และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงกล่าวได้ว่า การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงไม่น่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยทางประชากร ได้แก่ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี และจำนวนบุตรเกิดรอด และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี และภาคส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย

กลุ่มปัจจัยทางประชากรมีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนในสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสมากกว่า กลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่วนกลุ่มปัจจัยอื่นๆ เกือบไม่มีความสำคัญเลย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทุกกลุ่มรวมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนในสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสได้ถึงร้อยละ 30

4 เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรี

จากเหตุผลต่างๆ ที่ทำให้สตรีจดทะเบียนสมรส พบว่า เหตุผลที่สตรีให้มากที่สุด (ร้อยละ 23.0) คือ จดทะเบียนสมรสเพราะต้องการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เหตุผลรองลงมา คือ เหตุผลด้านความมั่นคงในชีวิตครอบครัว เช่น อยากให้เป็นครอบครัวตัวเอง มีลูกด้วยกัน อยากให้ลูกใช้นามสกุลพ่อหรือมีสิทธิในมรดก แน่ใจว่าอยู่ด้วยกันได้ ไม่แนใจในคู่สมรส เพื่อให้มีส่วนแบ่งมรดกเมื่อหย่า (ร้อยละ 19.8) จดทะเบียนสมรสเพื่อใช้เป็นเอกสารหรือหลักฐานใน

การติดต่อต่างๆ หรือใช้สำหรับเมื่อลูกเข้าโรงเรียนหรือเกณฑ์ทหาร (ร้อยละ 17.3) จดทะเบียนสมรสเพื่อเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตร (ร้อยละ 16.9) เหตุผลอื่น เช่น สามี หรือผู้อื่นแนะนำให้จด (ร้อยละ 12.9) และเหตุผลที่จดทะเบียนสมรสเพื่อเบิกสวัสดิการต่างๆ จากที่ทำงานหรือเพื่อลดภาษี มีสัดส่วนต่ำที่สุด (ร้อยละ 10.1)

ส่วนเหตุผลต่างๆ ที่ทำให้สตรีไม่จดทะเบียนสมรสจัดเป็นกลุ่มที่มีเหตุผลใกล้เคียงกัน 5 กลุ่ม พบว่า เหตุผลที่สตรีให้มากที่สุด (ร้อยละ 35.9) คือ ตอบเพียงว่าไม่อยากจะ ไม่จำเป็นต้องอยู่กันด้วยใจ ไม่มีใครนิยมจด หรืออยู่ด้วยกันมานานแล้ว เหตุผลรองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความยุ่งยากของการจดทะเบียนสมรส เช่น ไม่มีเวลา ไม่มีเงินค่าธรรมเนียมบัตรประชาชนหรือทะเบียนบ้าน (ร้อยละ 31.2) เหตุผลไม่จดทะเบียนสมรส เพราะกลัวมีปัญหาในการทำนิติกรรมจะได้เลิกได้ง่าย ไม่อยากเป็นนาง หรือป้องกันการมีปัญหารื่องทรัพย์สินสมบัติ (ร้อยละ 13.5) เหตุผลไม่จดทะเบียนสมรสเนื่องจากเวลาที่เหมาะสม เช่น อายุไม่ถึงเกณฑ์ รอให้มีลูก รอให้ลูกโตหรือเข้าโรงเรียน รอคู่ใจกลัวจะอยู่กันไม่ยืดยึด (ร้อยละ 12.8) และเหตุผลอื่นๆ เช่น คู่สมรสมีทะเบียนสมรสกับคนอื่นอยู่แล้ว สามีไม่ยอมจด พ่อแม่ไม่ชอบ หรือไม่ได้แต่งงานแบบมีพิธี (ร้อยละ 6.5)

เมื่อพิจารณาเหตุผลที่สตรีจดและไม่จดทะเบียนสมรสตามลักษณะภูมิหลังของสตรี พบว่า สตรีที่มีลักษณะภูมิหลังที่แตกต่างกันมีสัดส่วนการให้เหตุผลการจดทะเบียนสมรสต่างกันด้วยสรุปได้ดังนี้ ในกลุ่มสตรีที่จดทะเบียนสมรส พบว่า สตรีที่เพิ่งสมรส จดทะเบียนสมรสเนื่องจากต้องการให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย ประเพณีหรือศาสนา มีสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่สมรสมานานกว่า สตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร ให้เหตุผลว่าจดทะเบียนสมรสเพื่อต้องการให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย มีสัดส่วนสูงกว่าสตรีอาชีพอื่น สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงให้เหตุผลว่าจดทะเบียนสมรสเพื่อต้องการให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย มีสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่ให้เหตุผลว่าจดทะเบียนสมรสเนื่องจากต้องการให้ถูกต้องตามกฎหมาย ประเพณีหรือศาสนาต่ำที่สุด และพบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีสัดส่วนที่ให้เหตุผลว่าจดทะเบียนสมรสเพื่อให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย สูงกว่าสตรีในเขตชนบท

ส่วนเหตุผลที่สตรีไม่จดทะเบียนสมรส พบว่า สตรีที่เพิ่งสมรสที่ให้เหตุผลว่าไม่จดทะเบียนสมรสเพราะรอเวลาที่เหมาะสม มีสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่สมรสมานานกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำให้เหตุผลว่าไม่จดทะเบียนสมรสเพราะไม่อยากจะ เห็นว่าการจดทะเบียนสมรสไม่จำเป็น มีสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า สตรีในเขตชนบทที่ให้เหตุผลว่าไม่จดทะเบียนสมรสเพราะไม่สะดวก เช่น ไม่มีเวลา ไม่มีเงินค่าธรรมเนียมบัตรประชาชน มีสัดส่วนสูงกว่าสตรีในเขตเมือง

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาเกี่ยวกับระดับและแบบแผนการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย พบว่ามีสตรีกำลังสมรสเกือบครึ่งที่ไม่จดทะเบียนสมรส และสตรีที่มีลักษณะภูมิหลังที่ต่างกันมีความล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสต่างกัน เช่น อายุเมื่อสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา ดังนั้น กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จึงควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญของการจดทะเบียนสมรสทั้งในแง่ความถูกต้องตามกฎหมาย และประโยชน์ของการจดทะเบียนสมรสที่จะมีผลต่อคู่สมรสเอง และมีผลต่อข้อมูลการสมรสระดับประเทศ ก็จะทำให้ข้อมูลมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเน้นที่กลุ่มคนวัยหนุ่มสาวที่มีแผนการจะแต่งงานให้ไปจดทะเบียนสมรสทันทีที่เริ่มอยู่กินกันฉันสามีภรรยา ส่วนคู่สมรสที่อยู่กินแล้วยังไม่จดทะเบียนสมรสก็เร่งให้ไปจดทะเบียนสมรส เช่น ในคู่สมรสที่สมรสเมื่ออายุน้อย คู่สมรสที่เพิ่งสมรส คู่สมรสที่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ คู่สมรสที่ไม่ได้ประกอบอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร เพื่อให้ประชาชนในกลุ่มเหล่านี้จดทะเบียนสมรสมากขึ้น รวมทั้งจดทะเบียนสมรสในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับการสมรสจริงมากขึ้น

2. จากผลการศึกษาเหตุผลที่สตรีไม่จดทะเบียนสมรสที่พบว่า สตรีส่วนหนึ่งไม่จดทะเบียนสมรสเนื่องจากไม่มีเวลา ไม่มีเงินค่ารถ แสดงให้เห็นว่า คู่สมรสบางคู่มิมีความลำบากในการเดินทางไปจดทะเบียนสมรสที่อำเภอ สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะที่ทำการอำเภอส่วนใหญ่เปิดทำการเฉพาะวันและเวลาราชการ มีเพียงที่ทำการเขตในกรุงเทพฯ เท่านั้นที่เปิดทำการในวันเสาร์ การที่อำเภอเปิดทำการเฉพาะวันและเวลาราชการ ซึ่งเป็นวันที่คู่สมรสทำงานจึงไม่สะดวกที่จะไปจดทะเบียนสมรส อีกสาเหตุหนึ่งคือการเดินทางไปที่ทำการอำเภอในต่างจังหวัดในท้องถิ่นห่างไกล อาจจะลำบากเพราะถนนหนทางไม่สะดวก ดังนั้น หากกรมการปกครองจัดให้ที่ทำการอำเภอในบางจังหวัดเปิดทำการในวันเสาร์ เพื่อให้คู่สมรสสามารถไปจดทะเบียนสมรสได้ หรือจัดรถเคลื่อนที่ให้บริการประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลได้จดทะเบียนสมรส น่าจะช่วยให้คู่สมรสสามารถจดทะเบียนสมรสได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

3. เกี่ยวกับเหตุผลที่สตรีจดทะเบียนสมรสที่พบว่า สตรีจำนวนไม่น้อยจำเป็นต้องจดทะเบียนสมรส เนื่องจากทะเบียนสมรสให้ผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมต่อตนเองและครอบครัว เช่น ใช้เอกสารหรือหลักฐานในการติดต่อต่างๆ ต้องการเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรฯ ซึ่งเห็นว่า ถ้าหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนกำหนดหลักเกณฑ์ หากผู้ที่มาติดต่อทำธุรกรรมกับหน่วยงานเป็นผู้ที่สมรสแล้ว (ในกรณีที่สามารถตรวจสอบได้) จะต้องนำทะเบียนสมรสมาเป็นหลักฐานหนึ่งในการติดต่อด้วย คือเป็นการบังคับทางอ้อมให้คู่สมรสจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากสตรีที่กำลังสมรสเท่านั้น ทำให้ไม่ทราบถึงการจดทะเบียนสมรสของสตรีที่เคยสมรสแต่ได้หย่า หม้าย ร้างหรือเลิกกัน การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาการจดทะเบียนสมรสของผู้ที่มีสถานภาพสมรสในกลุ่มเหล่านี้ด้วย

2. ควรศึกษาถึงการมีพิธีแต่งงานตามประเพณี หรือศาสนา ควบคู่กับการศึกษาถึงการจดทะเบียนสมรสด้วย เพื่อให้ทราบถึงความสอดคล้องระหว่างการสมรสตามประเพณี หรือศาสนา กับการสมรสในทางกฎหมาย

3. ควรมีการศึกษาถึงผู้ที่เคยจดทะเบียนสมรสแล้วหย่าโดยที่คู่สมรสคู่นั้นยังคงอยู่กินกันฉันสามีภรรยา และศึกษาถึงผู้ที่เคยหย่าแล้วกลับไปจดทะเบียนสมรสกับสามีคนเดิม รวมถึงศึกษาเหตุผลที่เกี่ยวข้องด้วย

4. ควรมีการศึกษาถึงความตั้งใจที่จะไปจดทะเบียนสมรส และเหตุผลที่เกี่ยวข้อง ในกลุ่มประชากรที่ยังไม่ได้สมรส

5. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสมรส นอกจากประเด็นเรื่องการจดทะเบียนสมรสแล้ว ควรศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการที่ชายหญิงที่อยู่กินกันฉันสามีภรรยาแต่ไม่เปิดเผยว่าคนเป็นคู่สมรสกัน หรือการอยู่กินกันก่อนสมรส ซึ่งพฤติกรรมนี้น่าจะแพร่หลายมากขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น นักศึกษา ที่รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้มากขึ้น